

у розробці завдань та системи вправ, які допоможуть майбутнім перекладачам та вчителям англійської мови подолати труднощі перекладу скорочених лексичних одиниць.

Література

1. Єнікєєва Є. М. Вербоформанти, верботрансформанти та система словотвору (на матеріалі англійської мови) / Є. М. Єнікєєва // Вісник Сумського державного університету. Серія: філологічні науки. – 2005. – № 5 (77). – С. 119–127.
2. Карабан В. І. Посібник-довідник з перекладу англійської наукової і технічної літератури на українську мову / В. І. Карабан. – К. : Політична думка, 1997. – 300 с.
3. Комиссаров В. Н. Теория перевода (лингвистические аспекты) : учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз / В. Н. Комиссаров. – М. : Высш. шк., 1990. – 253 с.
4. Медвідь О. М. Комп'ютерний сленг / О. М. Медвідь // Вісник СумДУ. – 2005. – № 6 (78). – С. 50–56.
5. Мирам Г. Э. Профессия: переводчик / Г. Э. Мирам. – К. : Ника-центр, 2004. – 157 с.
6. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : підруч. для ін-тів і фак. інозем. мов / М. І. Мостовий. – Х. : Основа, 1993. – 256 с.
7. Пономарів О. Д. Сучасна українська мова : підручник / В. В. Різун, Л. Ю. Шевченко та ін. / за ред. О. Д. Пономарева. – К. : Либідь, 2001. – 400 с.
8. Crystal D. An Encyclopaedic Dictionary of Languages / D Crystal. – 1994. – 436 p.
9. Fischer R. Lexical Change in Present-Day English. A Corpus-Based Study of the Motivation, Institutionalisation, and Productivity of Creative Neologisms / R/ Fisher. – Tübingen, 1995. – 234 p.
10. Garland C. Abbreviations and Acronyms in English Word-Formation / C. Garland. – 1989. – 169 p.

Капніна Г.

– кандидат педагогічних наук, доцент кафедри германської та слов'янської філології Донбаського державного педагогічного університету

УДК 811.161.2'255.4:821.112.2-343

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ КАЗКОВОГО ТВОРУ

(на матеріалі казки Братів Грімм «Вовк і семеро козенят»)

У статті визначено жанрово-стилістичні характеристики народної казки; проаналізовано особливості перекладу казкового твору (на матеріалі казки «Вовк і семеро козенят»); виявлено перекладацькі трансформації, що впливають на полегшене сприйняття твору українським читачем, але віддаляють його від ознайомлення з німецьким епосом.

Ключові слова: казка, переклад, адекватність перекладу, німецька мова.

Капнина Г.

– кандидат педагогических наук, доцент кафедры германской и славянской филологии Донбасского государственного педагогического университета

ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА СКАЗКИ

(на матеріалі сказки Братъев Гримм «Волк и семеро козлят»)

В статье определены жанрово-стилистические характеристики народной сказки; проанализированы особенности перевода сказки (на материале сказки «Волк и семеро козлят»); обнаружено переводческие трансформации, влияющие на облегченное восприятие произведения украинского читателем, но отдаляющие его от ознакомления с немецким эпосом.

Ключевые слова: сказка, перевод, адекватность перевода, немецкий язык.

Карпина Г.

– *Candidate of Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor of the Chair of Germanic and Slavic philology of Donbass State Teachers' Training University*

THE PECULIARITIES OF THE FAIRYTALE TRANSLATION (BASED ON THE MATERIAL OF BROTHERS GRIMMS' TALE "THE WOLF AND THE SEVEN LITTLE KIDS")

The article deals with the genre-stylistic characteristics of a folk fairy tale. The peculiarities of the fairy tale translation "The wolf and the seven little kids" are under the analysis in the article. The author has detailed the translation transformations influenced upon the adapted perception of the text by the Ukrainian reader, and which hinder him from the adequate familiarization with the German epos due to the introduction of new explanations, intensification of expressive connotation (both positive and negative) of the certain elements of the text, the loss of additional emotional coloring by the expressive shaded lexemes, syntax adaptations.

Key words: *fairy tale, translation, translation equivalence, German language.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку суспільства можна констатувати факт підвищення інтересу загалом до казки, адже саме за допомогою цієї епічної форми доросла людина повертається до духовних цінностей, а дитина отримує першу інформацію про них. Ознайомлюючись з новою казкою, читач отримує можливість не лише пізнати іншу, поки що чужу для себе культуру, країнознавчі явища, традиції, а й через порівняння краще зрозуміти свої. У казці не пропагується вбивство, смерть, насилля. Її герої, переборюючи на своєму шляху численні перешкоди, прямують дорогою добра, яке, як відомо, у казках завжди перемагає.

В останній десятиліття до численного масиву українських казок додалися переклади історій для дітей, складених іншими народами. Однак, хоч проблеми художнього перекладу досліджені вітчизняними науковцями в достатній мірі, окремі труднощі, пов'язані з трансформацією казок з однієї мови на іншу, ще спостерігаються в українській лінгвістиці.

Лінгвоісторіографічний аналіз останніх робіт. Наукові праці щодо проблем перекладу літератури для дітей представлені

Г. Бабінковим, К. Єсипович, Н. Демуровим, О. Лещенко, Ю. Романенко, С. Сотниковим. В останні роки в цьому напрямі з'явилися також фундаментальні роботи, наприклад, дисертаційні дослідження Н. Кушиної [4], Н. Мосьпан [5].

Ураховуючи актуальність обраної теми, ставимо за **мету статті** виявлення особливостей перекладу казкового твору (на матеріалі казки «Вовк і семеро козенят»).

Виклад основного матеріалу дослідження. Коли йдеться про художній переклад, треба пам'ятати наступний факт: дослідники розрізняють окремі підвиди перекладацьких трансформацій навіть у межах одного жанру. Так, наприклад, слід окремо говорити про переклад художньої прози, поезії, пісень. Урахування особливостей жанру, у рамках якого працює перекладач, є неодмінною складовою процесу передачі тексту з однієї мови на іншу.

У контексті нашого дослідження важливо нагадати, що казка – це вид художньої прози, що походить від народних переказів, порівняно коротка розповідь про фантастичні події та персонажі, такі, як феї, гноми, велетні тощо. На даному етапі розвитку літературознавства усталеною є тенденція розділяти казки на народні та літературні. Народна казка є результатом колективної творчості, літературна ж казка належить конкретному авторові. Однак у період становлення авторських казок їх було доволі важко відокремити від народних. Так, оповідання Ш. Перро «Казки матінки моєї Гуски», що почали поширюватись уже в 1697 р., дуже тісно перекликаються з мотивами французького народного епосу. Відомим також є той факт, що казки братів Грімм, відомих німецьких учених та збирачів фольклору, які видали в 1812 р. збірку «Дитячі і сімейні казки», не претендуючи на її авторство, взагалі є обробкою письменниками народної творчості.

Установлено, що жанрово-специфічними рисами народної казки є: наявність однієї сюжетної лінії; чіткий розподіл на епізоди; тричленна структура з тенденцією до восьмичастинності; поверховість і типовість діючих осіб без змалювання їх внутрішнього світу, зокрема без відчуття часу, без почуттів (таких, як, наприклад, кохання чи ненависть), без згадки необхідності старіння або смерті; виключна концентрація на героях і їх вихід в ізоляцію чи універсальний зв'язок із усім суцям; підкреслено чітке зображення подій; стереотипні сценарії розвитку подій, які відповідають наївній моралі відповідного етносу (наприклад, коли первісна незадовільна ситуація за допомогою сил цього чи потойбічного світу, а також завдяки власним старанням ліквідується і обертається на свою повну протилежність); безмежна кількість споріднених мотивів і мотивів, що стереотипно повторюються; постійний «щасливий

кінець» [6, с. 109].

Що стосується тематичного поділу казок, то розділяють казки про тварин (птахів, рослин, комах), чарівні казки (їх іноді називають героїчні чи фантастичні), суспільно-побутові (реалістичні, новелістичні) казки.

Беззаперечною є важливість казки як ретранслятора національної специфіки, що виявляється в історичному та релігійному фоні, мові персонажів, побутових подробицях тощо.

Названі вище жанрово-специфічні риси казки, як правило, передаються при перекладі без змін, адже в іншому випадку автором перекладу були б порушені елементарні правила перекладу художнього твору. Аналізована в статті казка «Вовк і семеро козенят» («Der Wolf und die sieben jungen Geisslein») [7] не містить глибокої країнознавчої інформації, тому проблем у процесі передачі національної специфіки в перекладача Сидора Сакидона не виникло.

Утім окремі порушення перекладацьких принципів в українському варіанті казки все ж спостерігаються. Стосуються вони, насамперед, підбору такої лексики, яка б передавала особливості мови перекладу, нівелюючи при цьому культурний вплив країни, з мови якої відбувається переклад, але ж лінгвісти-компаративісти, серед яких можна назвати й російського дослідника В. Кашкіна, застерігають перекладача, предметом роботи якого є казка, від безмірної культурної адаптації, яка може зайти так далеко, що переклад може стати частиною лінгвокультурного простору мови перекладу [3, с. 68].

На прикладі аналізу двох варіантів згаданої казки спробуємо проілюструвати прикладами наступні перекладацькі трансформації, що впливають на полегшене сприйняття твору українським читачем, але віддаляють його від німецького епосу: введення нових уточнень, посилення експресивної конотації (як позитивної, так і негативної) окремих елементів тексту; втрата експресивно забарвленими лексемами додаткового емоційного навантаження; синтаксичні адаптації. Додамо, що посилання на німецький варіант тексту в прикладах не присутні через неможливість указати сторінку (за основу взято електронну версію твору).

Отже, відсутні в оригіналі тексту уточнення застосовуються автором у наступних випадках: *wie eine Mutter* – як рідна мати [1, с. 5]; *etwas* – гостинці [1, с. 5]; *das Fenster* – підвіконня [1, с. 6]; *betrügen* – піддурити [1, с. 6]; *der Kasten der Wanduhr* – великий годинник, що висів на стіні [1, с. 6]; *das Ungetüm* – вовчисько [1, с. 7]; *alle waren am Leben* – усі були живесенькі, здоровесенькі, без подряпки [1, с. 7].

Посилення експресивної конотації: позитивна оцінка (здебільшого, додавання пестливості в перекладі нейтральних німецьких іменників): *die Kinder* – діточки [1, с. 5]; *ditku* [1, с. 7]; *die Mutter* – матуся [1, с. 6]; *der Ofen* – грубка [1, с. 6]; *die Geislein* – козенятка [1, с. 6]; *die Wackersteine* – камінці [1, с. 6]; негативна оцінка: *der Bösewicht* – душолюб (замість нейтрального злодій) [1, с. 5]; *der Wolf* – волоцюга-злодюга (замість вовк) [1, с. 6]; *der Rachen* – пащека (замість паща) [1, с. 7].

Простежимо випадки, коли експресивно забарвлені лексеми втрачають своє додаткове емоційне навантаження в українському варіанті казки: *mit Haut und Haar* – з кісточками [1, с. 5]; *seid auf eurem Hut vor dem Wolf* – вовка в хату не пускайте [1, с. 5]; *kein langes Federlesen machen* – не панькатись [1, с. 6]; *die Äste zitterten* – листя шумить [1, с. 7]; *das gottlose Tier* – лихий вовчисько [1, с. 7]. Як бачимо, більшість випадків втрати емоційності в перекладених словосполученнях пов'язані з тим, що автор не зміг / не вважав за необхідне підібрати український відповідник німецькому фразеологізму.

Синтаксичні адаптації стосуються, здебільшого, типової для слов'янської казки побудови речення, коли воно починається з дієслова, при чому в усіх наведених прикладах структура німецького речення залишалась стандартною: *es war einmal* – була собі ... [1, с. 5]; *die hatte sieben junge Geisslein* – мала вона семеро маленьких козенят [1, с. 5]; *da meckerte die Alte* – мекекнула стара [1, с. 5]; *sie betrachtete ihn* – обдивилась його коза [1, с. 7].

В українській версії казки спостерігаємо також певні випущені з її німецького варіанту елементи. Так, відсутні наступні фрази: 1) *Ja, so sind die Menschen.* 2) *Die Geislein hüpfen wie Schneider, der Hochzeit hält.*

Особливу увагу слід звернути на передачу елементів тексту, які перекладач презентує в такий спосіб, що вітчизняний читач легко вгадує тут мотиви українських казок. Безумовно, сприйняття змісту казки це полегшує, але спірним тут є питання про еквівалентність перекладу: *Futter holen* – травички нарвати, діток нагодувати [1, с. 5]; *feine und liebliche Stimme* – тоненький та солоденький голос [1, с. 6]; *unsere Mutter hat keinen schwarzen Fuß wie du* – у нашої матусі ніжки біленькі, гарненькі, а в тебе чорні [1, с. 6]; *der Wolf trollte sich fort* – вовк посунув надвір, на зелений моріжок [1, с. 7].

Аналізований переклад яскраво демонструє прагнення автора адаптувати перекладену версію німецькомовної казки до рівня українського читача молодшого віку. При цьому стиль розповіді, структура казки в перекладі не порушені. У випадку, коли перекладач переслідував мету, зробити зміст казки для українських

малят якомога легшим та зрозумілішим, можна назвати результат його роботи вдалим. Якщо ж характеризувати перекладену казку з позиції теоретичних основ перекладу, то наведені вище приклади можна вважати недоліками роботи перекладача.

Дослідниця М. Венгренивська стверджує у своїй статті, що німецькі народні казки братів Грімм в аналізованому нами перекладі зберігають простоту, легкість, природність і невимушеність оригіналу; вони стали органічним здобутком української літератури завдяки тому, що перекладач творчо, майстерно, економно використав традиційні стилістичні засоби української казки. Невимушений стиль його перекладу відповідає комунікативним завданням, які органічно поєднуються з стихією української народної казки [2]. Мабуть, слід погодитись з цим висловом, якщо брати до уваги мету даного перекладу – донести до українського читача зміст німецької казки.

Висновки з даного дослідження. У результаті аналізу оригіналу та перекладу німецької казки «Вовк і семеро козенят» зазначимо, що даний результат роботи перекладача є насамперед творчим, хоч і містить певні неточності (відсутні в німецькому варіанті уточнення, посилення експресивної конотації (як позитивної, так і негативної) окремих елементів тексту; втрата експресивно забарвленими лексемами додаткового емоційного навантаження; синтаксичні адаптації). Беззаперечним є той факт, що автор перекладу додав українській версії твору експресивності та емоційності, що є обов'язковим елементом кожного казкового твору.

На нашу думку, перспективними будуть також інші компаративні дослідження в цьому напрямку для визначення доцільності адаптації перекладеного тексту до українських реалій.

Література

1. Брати Грімм. Казки [переклад з німецької Сидора Сакидона] / Брати Грімм. – К. : Веселка, 1976. – 128 с.
2. Венгренивська М. Про мову перекладів казки (на матеріалі німецьких та українських народних казок) [Електронний ресурс] / Марія Венгренивська, Андрій Гнатюк. – Режим доступу до документу : <http://kulturamovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine46-47-37.pdf>
3. Кашкин В. Сопоставительная лингвистика / В. Кашкин. – Воронеж, 2007. – 88 с.
4. Кушина Н. І. Відтворення етномовного компонента українських народних казок в англійських перекладах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.16 „Перекладознавство” / Н. І. Кушина. – К., 1998. – 16 с.
5. Мосьпан Н. В. Семіолінгвістичний аспект казок Р. Кіплінга в українських перекладах : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.16 „Перекладознавство” / Н. В. Мосьпан. – Київ, 2009. – 23 с.
6. Романенко Ю. М. Німецька літературна казка у світлі жанрової проблематики / Ю. М. Романенко // Вісник СумДУ. – 2006. – № 11. – С. 107–110.

7. Grimm J. Der Wolf und die sieben jungen Geisslein [Електронний ресурс] / J. Grimm, W. Grimm // Alle Märchen von Brüdern Grimm. – Режим доступу до документу :

http://www.grimmstories.com/de/grimm_maerchen/der_wolf_und_die_sieben_jungen_geisslein

Колган О.

– кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови та літератури Донбаського державного педагогічного університету

УДК 811.161.2'373.45:622

МОВА ПОЕЗІЇ ТА ТЕРМІН

У статті проаналізовано думки провідних вітчизняних і зарубіжних учених щодо особливостей використання терміна в поетичній мові; схарактеризовано основні ознаки терміна, яких він набуває у невластивому йому стилі.

Ключові слова: термін, поезія, конотації.

Колган Е.

– кандидат филологических наук, доцент кафедры украинского языка и литературы Донбасского государственного педагогического университета

ЯЗЫК ПОЭЗИИ И ТЕРМИН

В статье проанализированы мнения выдающихся отечественных и зарубежных учёных об особенностях употребления термина в языке поэзии; охарактеризованы основные признаки термина, которые он приобретает в несвойственном ему стиле.

Ключевые слова: термин, поэзия, коннотации.

Kolgan E.

– an Associate Philology Sciences an Associate Professor of the department of Ukrainian language and the literature of Donbass State Teachers' Training University

LANGUAGE OF POETRY AND TERM

The article continues the series of publications of the author about the peculiarities of the functioning of the term in the fiction. The work presents universally recognized definition of the term in the modern Terminology and its signs in scientific style; the opinions of well-known national and foreign scholars about the features of the usage of the term in fiction, especially in poetry, are analyzed in the article; the main features of the term, which it obtains in uncommon style are characterized.

Key words: term, poetry, connotations.

Постановка проблеми... У сучасному мовознавстві вивчення термінології є одним із найактуальніших питань.

Терміни, як відомо, функціонують не лише в науковому, а й в інших стилях сучасної української літературної мови. Але, потрапляючи до іншого мовного оточення, терміни набувають інших ознак та властивостей, непридатних їм у науковому стилі.